

ZIN EN ONZIN VAN GAS – DE DEBATTEN.

Alain Storme en Bernard Desmet¹

De Gemeentelijke Administratieve Sancties zijn niet uit het nieuws te slaan. Haast elke dag worden we getrakteerd op alweer een bericht over een absurde toepassing ervan. Deze anekdotiek mag er ons echter niet van weerhouden kritische vragen te blijven stellen bij de GAS-wetgeving op zich. Diverse aspecten spelen: de scheiding der machten; het recht op sociale actie; het gebruik van openbare ruimte; willen we een ondersteunende of een repressieve samenleving. In een reeks van 4 debatten tastte het Brussels GAS-platform dit voorjaar de mogelijkheden af om maatschappelijk aanvaardbare alternatieven voor de GAS-boetes te stimuleren. Elk debat werd vooraf gegaan door een voorstelling binnen hetzelfde thema: respectievelijk een film, een voordracht, een ludieke actie en een spel. Hieronder volgt de verslaggeving. Een synthese hiervan is stof voor de volgende bijdrage, het memorandum van het Brussels GASplatform.

Filip Van Zandycke – www.hoedgekruid.be

LAAT RECHTERS RECHT SPREKEN. 22 JANUARI 2014

Uit de aankondiging: Een zeer belangrijke kritiek op de regelgeving is dat ze de democratische scheiding tussen de rechterlijke en uitvoerende macht laat vervagen, dat ambtenaren de plaats innemen van onafhankelijke rechters. De overheid rechtvaardigt dit door te wijzen op gerechtelijke achterstand en het onvermogen van het rechtsapparaat om af te rekenen met de overlast, met de 'kleine' zaken en overtredingen die men met de GAS hoopt te beteugelen. Maar klopt deze redenering wel?

Zowel Els Dumortier, professor jeugdrecht VUB als Pierre Lefranc, voorzitter van **Magistratuur en Maatschappij** relativeren het argument dat aan de oorsprong lag van de GAS wetgeving en dat nu nog veelal wordt aangehaald om die wetgeving te verdedigen: er heeft zich een vorm van straffeloosheid geïnstalleerd door het onvermogen van het gerecht om de vele vormen van overlast af te wikkelen. Dumortier wijst er op dat men in de voorbije decennia wel veel geïnvesteerd heeft in de politiehervormingen maar dat men dit nagelaten heeft te doen voor het rechtssysteem. Het is dan ook gemakkelijk om te beweren dat het systeem faalt wanneer men het eerst de middelen ontzegt om zijn werk goed te doen. Het begrip straffeloosheid krijgt wel een nare bijmaak als men de parallel trekt met de witteboordencriminaliteit, de vele fraudedossiers met hun verjaringen en/of minnelijke schikkingen. Straffeloosheid lijkt dan vooral een probleem te zijn voor de soorten feiten waardoor vooral Jan met de pet zich onderscheidt. Een eerste

¹Nationaal coordinator Masereelfonds

alternatief zou dan ook kunnen zijn meer in te zetten op het vredegerecht: laat bepaalde feiten door burgerlijke rechters afhandelen. Zo worden conflicten geciviliseerd en geeft de samenleving de boodschap dat conflicten in de sociale sfeer maar beter uitgepraat kunnen worden.

Pierre Lefranc stelt dat de stelling van het onvermogen van het gerecht te pas en te onpas wordt aangehaald maar naar zijn aanvoelen vooral te onpas wordt gebruikt omdat ze niet met feiten wordt onderbouwd. Hij heeft onderzoek gedaan naar het voorkomen van de techniek van themazittingen, een procedure waarin overtredingen en overtreeders naar thema gegroepeerd worden afgehandeld waardoor veel tijd en energie wordt uitgespaard. In 2006 hadden 9 van de 44 Limburgse gemeenten de gaswetgeving ingevoerd. Limburgse procureurs vroegen toen expliciet niet-invoering want "we kunnen met gemeenten samenwerken om themazittingen te organiseren". Zo is er het voorbeeld van een themazitting in Gent waar, in samenwerking met de stedelijke milieudienst, 54 zaken i.v.m. sluikestorten tegelijk werden behandeld. Themazittingen hebben het voordeel dat ze persaandacht krijgen. Bovendien heeft iedere overtreder het gevoel dat iedereen vervolgd wordt; dat maakt indruk en heeft een ontradend effect. Bovendien bestaan er verschillende vormen van snelrecht (bv. het turbo snelrecht in Gent) waarbij zaken in hoogstens 2 maand tijd afgewikkeld worden – sneller dan bij GAS – terwijl ondertussen wel alle fasen van de rechtsgang gerespecteerd worden.

Het argument van de schending van de scheiding der machten is ingewikkelder dan het lijkt. Zowel Dumortier als Lefranc wijzen op het principe van de bestuurlijke rechtshandhaving, een principe dat ook door het hof van Straatsburg wordt erkend en gestimuleerd. Bovendien hebben de politici er wel voor gezorgd dat er te allen tijde in de GAS-wetgeving een brug wordt geslagen

met de rechterlijke macht. Uit de concrete werking van het GAS-systeem blijkt dat het principe van de scheiding der machten op zijn minst verzwakt. Verzwakking van dit principe betekent verzwakking van de democratie en van de rechtstaat die door dit principe wordt geschraagd. Principes van rechtszekerheid, het gelijkheidsbeginsel en het legaliteitsbeginsel komen zwaar in de verdrinking. Christelle Triffaux, directrice van Service des droits de jeunes, toont dit ten overvloede en overtuigend aan met behulp van een casus. Een greep uit de vele vaststellingen die tonen dat de Gaswetgeving en haar toepassing 'met haken en ogen' in elkaar zit: de overtredingen ('overlast', 'asociaal gedrag') worden niet concreet en ondubbelzinnig omschreven; inzake strafmaat heerst willekeur; de vele GAS varianten omspannen de gemeenten als een kafkaïens labirint; de rechten van de verdediging worden niet gerespecteerd; de bemiddelingsprocedure is van halfslachtig allooi; de wet druist in tegen wetten op andere niveaus, staat haaks op de wet op de kindbescherming; vorming voor een pedagogische benadering van minderjarigen is niet voorzien... .

De verdere uitbreiding bij minderjarigen naar lagere leeftijdscategorieën blijft een heikel punt. Dumortier stelt dat het beginsel van strafrechtelijke onverantwoordelijkheid in de GAS-wetgeving teniet wordt gedaan. Het idee om bij jongeren vroegtijdig strafrechtelijk in te grijpen is ronduit gevaarlijk. Jongeren worden direct met een formeel dossier opgezadeld. Ze komen vervolgens makkelijker in het vizier van 'de arm van de wet'. Ze worden daardoor gelabeld. Wat meer is, ze gaan zich ook rapper gedragen naar de rol die hen wordt toebedeeld (iatrogeen effect). M.a.w., het proces van wat vroeger kattenkwaad werd genoemd en maatschappelijk ook als dusdanig werd benaderd dreigt doorbroken te worden. Het krijgt niet meer de kans 'to mature out', eens de jaren van het verstand er aan komen.

Zowel Dumortier als Lefranc benadrukken dat we ons als burger best veel vragen stellen rond GAS. Het is de exponent van een samenleving die in toenemende mate repressief in plaats van civiliserend intervenueert en daarop zijn politieke keuzes en beslissingen baseert. Onderzoek heeft aangetoond dat repressie veiligheid niet verhoogt. Scandinavische landen bewijzen dat een goed systeem van sociale zekerheid nog altijd tot meer veiligheid leidt. Lefranc spreekt van het creëren van een vorm van parallelle justitie. Zoals de staat steeds meer taken in uitbesteding van zich afwentelt, zo is er ook een toegenomen tendens om taken van justitie uit te besteden. De vorm waarop dit momenteel gebeurt roept veel vragen op: hoe onafhankelijk zijn al die ambtenaren? Is het niet ook de taak van ons rechtssysteem om minderheden te beschermen tegen een publieke opinie die hen wil straffen? Waarom systemen creëren en invoeren waarin de onduidelijkheid zit ingebouwd en die vrijheden en privacy aantasten? Overspelen lokale ambtenarenapparaten en politici niet hun hand? Zijn ze niet naïef en pretentius? Gelet op de verstrengeling van verschillende rechtstakken moeten ambtenaren welhaast topambtenaren in de materie zijn. Deskundigheid in kleinere gemeenten is verre van verzekerd. Er wordt alom geroepen om administratieve vereenvoudiging, maar als er op een terrein onoverzichtelijke bureaucratische rompslomp gecreëerd wordt, dan wel op het terrein van GAS. Om tegemoet te komen aan het verwijt van ambtelijke onkunde zou men van de huidige sanctionerende ambtenaren vervolgende ambtenaren kunnen maken, o.l.v. een rechter, een magistraat al dan niet op rust, door de koning benoemd en die zijn werkzaamheden uitoefent op het gemeentebestuur, waar het lokale bestuur instaat voor logistiek en secretariaat.

Men kan zich afvragen of willekeur niet kan vermeden worden via een goede bemiddeling en beroepsprocedures? Men zou zich veel beter

beroepen op systemen van bemiddeling die nu al in het jeugdrecht gehanteerd worden. Of het binnen GAS wel de moeite loont om in beroep te gaan? De rechtsgang waar procedures vooraf gaan aan de sancties wordt in GAS omgekeerd: men krijgt eerst een sanctie en dan mag men procederen. Ouders van kinderen zullen 2 keer nadenken: 25€ administratieve boete versus de onzekerheid en de kosten van een procedure.

Tenslotte: veel pleit er voor om het recht weer een grotere rol te laten spelen en terug te keren naar de bescheiden begindagen van het GAS. Het aantal overtredingen werd in de loop der jaren systematisch uitgebreid. Een overtreding als homobashing kan nu ook al administratief afgehandeld worden. Echt criminele feiten horen niet thuis in GAS! Als men dan toch de kaart wil trekken van bestuurlijke handhaving, dan voor zaken als hondenpoep, sluikestorten, wildplassen en dies meer, die laatste categorie dan goed omschreven. (ast.)

BURGERLIJK OF BURGERLIJK ONGEHOORZAAM? 12 FEBRUARI 2014

Uit de aankondiging: De voorbije tijd werden actievoerders van allerlei slag bedacht met een GAS-boete. Het loopt soms echt de spuigaten uit, wat de vakbonden er ondertussen toe bracht om in gemeenschappelijk front naar het grondwettelijk hof te trekken om het democratisch recht op sociale actie te vrijwaren. Een gezonde democratie is nochtans gebaat met sociale actie. Zijn er echt GAS-boetes nodig om de democratie in goede banen te leiden?

Paul-Marie Empain is gemeentesecretaris van Jette en een van de 5 sanctionerende ambtenaren van Zone West in Brussel. Op de vraag of in zijn zone het GAS-systeem ook ingeroepen wordt bij kwesties die onderwerp zijn van dit debat is het antwoord categorisch: neen. Burgeracties of happenings in de aard van *Picnik the street* hebben niks te vrezen. Het lokale beleid in Zone West houdt zich ook ver

van mogelijke disputen die zich situeren op het syndicale terrein. Hij geeft wel toe dat vanuit het oogpunt van vrije meningsuiting bepaalde gesanctioneerde inbreuken, zoals daar zijn: zich agressief gedragen of zich niet onmiddellijk

Foto: Michel Demol

schikken naar de bevelen van de bekeurende agent of andere vormen van rebellie, voor veel interpretatie vatbaar zijn. Hij is het er ook mee eens dat het systeem tot administratieve sancties beperkt had moeten blijven.

Hij beschouwt zichzelf als onafhankelijk t.a.v. het gemeentebestuur. Hij is benoemd ambtenaar. In Jette zijn z'n collega GAS-

ambtenaren jurist. Hij verwijst naar rechtspraak waar de burgemeester die een brief van zijn GAS-ambtenaar niet wilde versturen, door de rechtbank ter orde werd geroepen. Voor kleinere gemeentes pleit hij voor GAS-ambtenaren op zonaal of zelfs provinciaal niveau.

De Ligue des droits de l'homme heeft bij het Grondwettelijk Hof een verzoekschrift ter vernietiging van de GAS-wet ingediend. Christine Guillain somt de redenen op voor deze demarche: de verlaging van de leeftijd; het administratief afhandelen van strafrechtelijke feiten; de vaak vage terminologie in de GAS-wetgeving; een gemeentebestuur dat rechter en partij is tegelijkertijd, een wetwijziging zonder voorafgaande evaluatie. Tenslotte is een van de grote zorgen van de Liga de uitholling van de vrije meningsuiting en het recht op vereniging. Zo kan een burgemeester unilateraal acties en manifestaties verbieden. In een democratie zijn vrije meningsuiting en het recht op vereniging essentieel. Toch wijst Guillain er op dat die rechten niet absoluut zijn (in tegenstelling tot bv het recht om niet gefolterd te worden). Het zijn relatieve rechten. Dit wil zeggen dat de staat restricties kan opleggen. Die moeten dan wel gekaderd worden en ze mogen niet disproportioneel zijn. In een aantal arresten heeft het Europees hof er op gewezen dat het recht op vrije meningsuiting en mogelijks opgelegde restricties in balans moeten zijn. Openbare besturen moeten de nodige tolerantie aan de dag leggen en het geven van een toestemming mag niet bepalend zijn voor het al dan niet plaats vinden van een manifestatie. Zo stelt het Hof ook dat vrees voor onlusten alleen niet voldoende is voor het verbieden van manifestaties.

Een andere reden waarom de Liga zich tegen de GAS-wet verzet is het feit dat het systeem hervormd werd zonder voorafgaande evaluatie van de vigerende wetgeving ter zake. In een

analyse van de toepassing tekenen zich een aantal patronen af waarin duidelijk bepaalde groepen in de samenleving gevisieerd worden, o.a. jongeren en mensen in armoede. Ook het penaliseren en criminaliseren van sociale bewegingen wettigen de hypothese dat de GAS-wet onderdeel is van een bredere maatschappelijke trend waarin de staat zich meer en meer terugtrekt uit haar sociale functies richting meer orde en veiligheid. In dit klimaat is nog weinig oog voor de sociale context waarin sommige 'feiten' zich voordoen. Er gaat een intimiderend en ontradend effect uit van de vaagheid en onbepaaldheid waarin de GAS-wetgeving baadt.

Piet Van Den Bergh van de studiedienst van het ACV sluit zich hierbij aan. Ook het ACV trok (samen met het ABVV) naar het Grondwettelijk Hof. Niet alleen de effectieve sancties die syndicale acties te beurt vallen maar ook het ontradend effect dat van de GAS-wetgeving uitgaat zijn de bonden een doorn in het oog. Het bestaan alleen al en de dreiging met boetes maakt het de facto mogelijk dat acties gestoord worden. Zo hebben in de recente discussie rond het statuut arbeidersbedienden militanten een sensibiliseringsactie met pamfletten aan het station van Mechelen afgeblazen. Een ander voorbeeld: een verantwoordelijk uitgever zal 2 keer nadenken om zijn naam op een pamflet te zetten wanneer hij ter verantwoording kan geroepen worden als sluikstorter omdat een affiche op de verkeerde plaats werd opgehangen.

De bonden hebben in het verleden het afbreken van acties, opgelegd door een rechter op eenzijdig verzoekschrift van werkgevers, bij de Raad van Europa aangeklaagd. Die eenzijdigheid zit ook in de GAS-wetgeving. Het zijn burgemeesters die op grond van een vage notie als overlast collectieve gedragingen op hun grondgebied kunnen weren, die

gebiedsverboden van drie maand kunnen uitschrijven, en dat zonder alle betrokken partijen terdege te horen. Er worden ook geen restricties ingebouwd: grote of kleine acties, alles wordt op een hoop gegooid.

Een voordeel in het geval van vakbondsacties is dat militanten rechtsbijstand vanuit de eigen organisatie krijgen. Dat kan het intimiderend effect matigen. Effectieve GAS-boetes kunnen aangevochten worden voor de rechtbank.

Uit de discussie blijkt nogmaals dat de GAS-wetgeving openingen laat om onder het mom van administratieve sancties in wezen penale zaken af te handelen, zonder dat moet rekening gehouden worden met de beginselen inzake gelijkheid die bij het afhandelen in het normale strafrecht gelden. Er werden diverse voorbeelden gegeven van GAS-sancties die sterk ontradend kunnen werken naar nieuwe sociale actie toe. Tot slot werd de vraag gesteld wat er gebeurde met alle gegevens die in het kader van GAS-sanctionering bij particulieren worden verzameld. Volgens GAS-ambtenaar Empain zouden die na drie jaar vernietigd worden.

Tenslotte is er de getuigenis van Luis Javier Tinoco Torrejón. Hij is vrijwilliger bij de vereniging Agir Pour La Paix die zich vooral toelegt op geweldloze acties rond burgerlijke ongehoorzaamheid en het verspreiden van informatie en sensibilisering hierrond. Op het terrein zelf ervaart hij hoe het vage woordgebruik in de GAS-wet veel ruimte laat aan het optreden van de politie. Vooral de arrestaties roepen veel angst op: die zijn gespierd en buiten proportie. Hij geeft het voorbeeld van de recente Europese top. In samenspraak met de ordehandhaving ontrolde de actie zich binnen een afgesproken tijds kader. Een groep die zich daar niet aan hield werd opgepakt. Een tweede groep die haar verontwaardiging liet blijken werd ook opgepakt, ditmaal door

politie in burger. Iedereen werd 5 à 6 uur van zijn vrijheid beroofd. Nochtans heeft een rechter onlangs beslist, ditmaal in het kader van een actie rond de situatie van mensen zonder wettig verblijf, dat gewelddoos verzet geen inbreuk betekent op welke regel dan ook.

Tijdens het slotdebat raadde Paul-Marie Empain iedereen aan een hoorzitting te eisen als men opgezegd wordt met een GAS-sanctie. Nog steeds volgens hem zouden GAS-ambtenaren gevoeliger zijn voor bezwaren dan professionele rechters. (ast.)

SLUIKAFVAL EN AFVALBELEID. 20 MAART 2014

Uit de aankondiging: De beteugeling van sluikstorten, hondensoep en wildplassen is een van de meest gedragen toepassingen van de GAS. Niemand leeft graag in een vuile omgeving. Maar zijn er wel voldoende, haalbare en gekende mogelijkheden voor iedereen, om op ordentelijke manier alle rommel kwijt te raken? Is er bij het uittekenen van het afvalbeleid voldoende rekening gehouden met de vlee bewoners van krappe appartementsblokken, zeker nu er gesorteerd moet worden? Zijn zakken wel de juiste recipiënten voor onze vuilnis? En waarom blijven de producenten en de leveranciers van de overvloed aan verpakkingen grotendeels buiten schot?

Als het om GAS-boetes gaat, vinden boetes die uitgereikt worden omwille van sluitstorten en wildplassen naar verluid het meeste publieke steun. Hun aandeel in het totaal van uitgereikte GAS-boetes is ook beduidend groot. Toch blijft de vraag of GAS-boetes ook op dit terrein meest aangewezen zijn om de kwaal te bestrijden. Kan een andere aanpak om op een duurzame manier tot een propere stad te komen?

Elke Roex (schepen in Anderlecht) gaat er alleszins akkoord mee dat GAS niet het enige

middel mag zijn. Zij wijst er trouwens op dat wie in Anderlecht moet betalen omdat hij de openbare weg als stortplaats gebruikte geen GAS-boete betaalt, maar wel een belasting. Om er in één adem aan te herinneren dat het opruimen van al dat afval de gemeentekas aardig wat kost. Anderlecht werkt aanvullend op het gewestelijke afvalbeleid. De gemeente investeert in betere informatie, en door een betere coördinatie tussen dienst netheid en groendienst wordt er sneller op de bal gespeeld als ergens sluikafval wordt aangetroffen. Afval lokt immers afval. Ook wordt er in scholen gesensibiliseerd over minder gebruik van eenmalige verpakkingen en men broedt op alternatieven ter vervanging van de tijdens openbare markten massaal gebruikte plastic zakjes.

Genevieve Kinet en Damien Francenne van de Wielswijk wijzen op de zelfwerkzaamheid van de inwoners. Men werkt aan een combinatie van reinheid, de creatie van ontmoetingsplaatsen, het zich te voet verplaatsen en het consumeren bij de lokale handelaars. Burgers worden gestimuleerd hun individuele verantwoordelijkheid te nemen - door bv eens een blik op te rapen - en via collectieve acties wordt er dan eens een stuk wijk grondig aangepakt of wordt er geëist een verlaten stuk grond om te toveren tot speelplein of plantsoen. Een opmerkelijk initiatief is de videobox, een kast waarin mensen hun overbodige spullen kwijt kunnen. Die spullen kunnen dan opgehaald door andere bewoners die er nog wel een bestemming voor weten. Het buurtcomité onderhoudt dialoog met politiek en gemeentelijke diensten, niet enkel om te signaleren maar ook een dialoog op gang te brengen over pijnpunten. Het wijkcomité zou bovendien het ontstaan van nieuwe comités in de buurwijken zeker toejuichen.

Arnaud Pinxteren is Brussels parlementslid bij Ecolo en bekijkt de afvalproblematiek door een gewestelijke bril. Hij stelt vast dat er te weinig containerparken zijn, en er te weinig gedacht is aan andere manieren van afvalophaling. Producenten moeten aangesproken worden op de hoeveel verpakkingsafval die ze produceren, beheer van afval kan aanleiding geven tot nieuwe economische initiatieven, gericht op het hergebruik van afval. Maar repressie is nodig, hoewel vormen van heropvoeding nuttiger kunnen zijn dan enkel maar boetes uitschrijven. Waarbij de zaal vaststelt dat de repressie al volop toegepast wordt, maar dat er nog niet veel te bespeuren is van de alternatieven waarover Pinxteren het had.

Ook Michael Verbauwhede (lijsttrekker PVDA gewestverkiezingen) onderlijnt dat het beste afval dat is wat niet geproduceerd wordt, en focust dus op de verantwoordelijkheid van de bedrijven. Ook breekt hij een lans voor een betere collectieve dienstverlening, o.m. met meer ophaalbeurten, maar ook nauwer aansluitend bij de leefwereld en de behoeftes van de inwoners, en de mogelijkheden die ze (niet) hebben. (bv: beperkte mobiliteit van veel mensen) .

In het afsluitend debat werd er o.m. op gewezen dat veel overtredingen begaan worden door middenstanders (restauranthouders, aannemers), dat men de informele economie en zijn rol bij de herwaardering van afval moet nuanceren, maar ook dat sensibiliseren belangrijk blijft en er te snel naar repressie wordt gegrepen als weinig duurzame manier om problemen op te lossen. (bd.)

HOE OPENBAAR IS DE OPENBARE RUIMTE? 2 APRIL 2014

Uit de aankondiging: het gebruik van de almaar schaarser wordende openbare ruimte kan leiden tot conflicten die maar al te vaak vereenzelvigd worden

met 'overlast' en repressie. Tijdens dit gesprek wordt nagedacht op welke manier een overheid het best beslist over het gebruik en de inrichting van openbare ruimte, hoe er kan omgegaan worden met het gegeven dat diverse bevolkingsgroepen uiteenlopende verwachtingen hebben ten aanzien van de openbare ruimte en wat een goed ingerichte openbare ruimte kan betekenen voor het versterken van de sociale samenhang.

Filip Van Zandycke – www.hoedgekruid.be

Schaarbeeks gemeenteraadslid Quinten van den Hoof gelooft niet in GAS als een wondermiddel, maar is toch van mening dat de herinrichting van de openbare ruimte als alternatief voor GAS niet helemaal volstaat. Bij manifest gebrek aan respect fungeert GAS als een stok achter de deur. Overigens zit het met die herinrichting ook niet altijd snor. Bij de heraanleg van een plein in de Helmetwijk ging het gemeentebestuur

vooraf vooral in debat met professionelen en minder met bewoners en gebruikers. Komt daarbij dat de samenspraak moeilijk te organiseren lijkt: in feite vertegenwoordigt het wijkcomité van Helmet de buurt niet. Het zijn mensen met een job, hoger opgeleid en dus weinig representatief voor een wijk met al bij al veel armoede. Over de moeizame communicatie tussen een gemeentebestuur en wijkbewoners vallen gelijklopende opmerkingen te noteren uit de mond van Ben Ajad van de huurdersunie Anderlecht-Kuregem. Zo heeft het renovatiedossier van het Lemmenskwartier maar liefst 25 jaar aangesleept, verziekt als het was door een slepend conflict tussen de gemeentelijke administratie en bewoners. De gemeente was de toenmalige bevolking liever kwijt dan rijk en voerde een politiek van opkoop, afbraak en nieuwbouw, uiteraard bestemd voor gezinnen met meer financiële draagkracht. De achterdocht zit nog altijd diep ingebakken bij de bewoners van het Lemmenskwartier. Bij de plannen voor de heraanleg van het parc de la rosée was er aanvankelijk dan weer eenstemmigheid bij beleid en bewoners: opdoeken die handel. Dank zij de monitoring van leefmilieu Brussel/BIM en het betrekken van bewoners op de heraanleg is er rond en in het park toch een zekere *modus vivendi* ontstaan, ondersteund en bewaakt door de inzet van een aantal parkwachters.

Nick Schuermans, sociaal geograaf bij de KULeuven en de UAntwerpen onderkent *grosso modo* 2 tendensen in de onderzoeksliteratuur rond statuut en functie van de publieke ruimte. Een stroming focust op onveiligheid en criminaliteit en leunt bij haar aanbevelingen aan bij repressie en controle. Een ander steunt op de (geidealiseerde) visie van de openbare ruimte als een agora waarbinnen de democratie en de multiculturele stad vorm krijgt. Ligt de waarheid rond deze twee benaderingen ergens in het midden, feit is dat deGAS-reglementering

schatplichtig is aan de eerste benadering. In de tweede benadering situeren zich alternatieven voor de aanpak van onveiligheid en overlast. Een voorbeeld hiervan is het Torekensproject in de Gentse Rabotwijk. Dit project behelst de invoering van een alternatieve munt om sociale functies rond buurtzorg vorm te geven. Er is een zeer divers, voornamelijk kansarm publiek bij betrokken dat zich inzet voor de buurt en daarvoor in Torekens wordt uitbetaald. Er is een dynamiek ontstaan waarbij mensen mekaar opnieuw leren kennen, met mekaar gaan praten en samen strijd voeren voor het behoud van de openbare ruimte. Voor die ruimte gaan ze ook zorg dragen. Dit project steunt op enkele professionelen die zich vooral faciliterend opstellen. In sterkere wijken zou dit wellicht ook door vrijwilligers onder de vorm van zelforganisatie kunnen gebeuren maar dat is niet in alle omstandigheden mogelijk. In plaats van in te zetten op GAS-ambtenaren zou de overheid straathoekwerk en opbouwwerk veel meer kansen moeten geven. Het project oogst overigens veel lof in Gentse beleidskringen. Het voorbeeld toont ook aan dat via een vorm van doe-participatie het wel degelijk mogelijk is sociaaleconomisch zwakkere bewoners te laten meedenken over de vormgeving van hun woonomgeving. Dat hoeft niet per sé via de vergadercultuur van een wijkcomité waar het er vaak om gaat hoe groot de bek is die je kunt opzetten.

De site Thurn en Taxis in St Jans Molenbeek situeert zich in een vergelijkbare fragiele omgeving met veel armoede en veel jongeren in de populatie. Dit erfgoed van het industriële tijdperk staat al jarenlang centraal in het grootschalig stadsvernieuwingsdenken. Daarin is echter weinig aandacht voor het creëren van publieke ruimte waaraan een groot tekort is. Jongeren blijven dus op hun honger zitten, ofschoon ze zich vrij creatief opstellen in een context van schaarste. Verwaarloosde pleintjes

en plekken op de privéruimte van de site gaan ze zich collectief toe-eigenen. Voor de veertienjarigen wordt zo'n ruimte dan hun plek en andere groepen zijn er niet langer welkom. Dit gaat gepaard met negatieve beeldvorming naar deze jongeren toe, zeker als de overlast van drugstrafiek een rol gaat spelen. Yota is een deelwerking van Jeugd en Stad die begaan is met jeugdparticipatie in de aanleg en het beheer van de openbare ruimte en sinds 2007 actief is in de omgeving van Tour & Taxis. Yota greep het punt van de negatieve beeldvorming aan als ingang voor een project sociale participatie bij de renovatie van het Sint-Remplein in de Molenbeekse Maritiemwijk. De opdracht van het participatieproject bestond, aldus projectleidster Caroline Claus, tegen de collectieve toe-eigening in, bij te dragen tot een sociale mix in het gebruik van het vernieuwde plein. De gestigmatiseerde jongeren werden als sleutelfiguren benaderd. Er volgden onderhandelingen waar ook architecten en stedenbouwkundigen aan deelnamen. Deze zoektocht naar een gemeenschappelijke taal in samenwerking met jonge kunstenaars resulteerde in een breed gedragen plan van heraanleg. Op die manier fungeerde het participatietraject als een alternatief voor de GAS-aanpak,

ook en vooral omdat de geviseerden als uitgangspunt werden gekozen en meegenomen in een positief verhaal. Dat was verre van evident, gelet op de institutionele context en de lastige kwestie van het afstemmen van technische overlegmomenten op sociale dynamieken. Ondertussen zit dit traject in een integrale werking verweven vermits het nu ook kan rekenen op de steun van jeugdwerk, jonge kunstenaars en de inzet van het zorgverleningsnetwerk en continuïteit bij de opening van nieuwe openbare ruimte in de omgeving.

De initiatieven in het Rabot en St Jans Molenbeek zou men kunnen inschrijven in de beweging van werkingen die in Nederland de naam *Thuis op straat* mee kreeg. Deze beweging drijft op de inzet van krachten die als draaischijf kunnen dienen om sociale cohesie te faciliteren. Het gaat om straatanimatoren, straathoekwerkers, opbouwwerkers die vindplaatsgericht werken, die op zoek gaan naar mensen, die nabijheid en vertrouwen centraal stellen. Deze benadering staat haaks op de sfeer van angst die momenteel overheerst en in

naam waarvan grote budgetten gaan naar bestraffing in plaats van naar preventie en samenlevingsopbouw. (ast.)

Filip Van Zandycke - www.hoedgekruid.be

Filip Van Zandycke - www.hoedgekruid.be

Vzw HoedGekruid is een socio-culturele-artistische vereniging uit Brussel, erkend door de Vlaamse Gemeenschapscommissie.

HoedGekruid vzw opent 'vensters op de wereld door een link te leggen tussen 'elders' en 'hier'. www.hoedgekruid.be "